

Duurzaamheid in openbare aanbestedingen Analyse 2019 (2020)

Om de ambities op het gebied van duurzaamheid in de bebouwde omgeving te halen zijn forse transitie en investeringen noodzakelijk. Als duurzaamheid in aanbesteding niet serieus meegenomen wordt is Nederland in 2050 niet energieneutraal, circulair en klimaatbestendig.

Het is belangrijk marktpartijen uit te dagen (nog) verder te innoveren. Niet door uitsluitend duurzame aspecten in een bestek vast te leggen, maar door duurzaamheidscriteria in aanbestedingen zo zwaar mee te wegen dat bedrijven zich met duurzaamheid kunnen onderscheiden in de markt. Bouwend Nederland roept opdrachtgevers op duurzaamheidscriteria in aanbestedingen zo vorm te geven dat de markt echt uitgedaagd wordt verder te innoveren.

Het Aanbestedingsinstituut heeft alle openbare aanbestedingen uit 2019 geanalyseerd. Op een aantal aspecten worden de cijfers vergeleken met 2018 en 2017. Ondanks hoge ambities blijkt uit de analyse dat duurzaamheid nog steeds een beperkte rol speelt in aanbestedingen. In 2019 werd slechts in 35,2% van de openbare aanbestedingen gewerkt met duurzame gunningscriteria. Als werd gegund op duurzaamheid telde dat in 44% van de gevallen voor 15% of minder mee in de gunning. Dit beeld is iets gunstiger dan in 2018 maar de grote lijn blijft: de markt wordt onvoldoende beloond voor duurzame innovaties. Hierdoor blijft helaas een groot deel van de innovatiekracht van de markt onbenut.

De analyse geeft een algemeen beeld van een breed geschakeerd aanbod van werken en aanpalende diensten. Het kan goed zijn dat dit beeld voor individuele bedrijven of specifieke marktsegmenten anders is.

OPENBARE AANBESTEDINGEN OP TENDERED

Aantal openbare aanbestedingen	2019	2018	2017
Infra	927	852	852
B&U	275	300	278
Totaal	1202	1152	1130

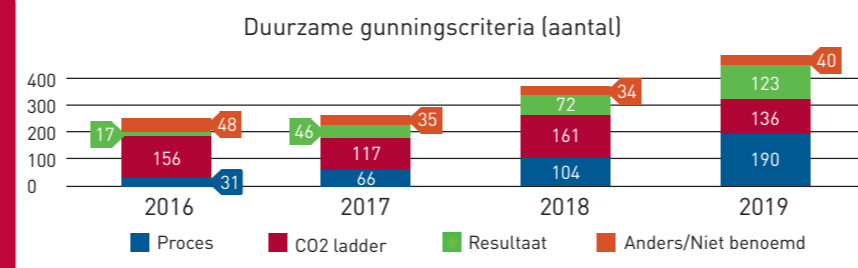
DUURZAME GUNNINGSCRITERIA

Met gunningscriteria beoordelen opdrachtgevers gegadigden bij een aanbesteding. De Aanbestedingswet biedt opdrachtgevers de mogelijkheid om met deze criteria duurzaamheid extra te laten meewegen. Door duurzaamheid in een aanbesteding meer te belonen, kunnen bedrijven zich bij een inschrijving meer onderscheiden. Met een duurzaam resultaat, bijvoorbeeld de milieubelasting van de materialen, kunnen bedrijven zich meer onderscheiden dan door te vragen om een certificaat.

GUNNINGSCRITERIA 2019	Totaal	%
Gunningscriteria duurzaam 2019	423	35,20%
Infra	328	35,40%
B&U	95	34,50%
Gunningscriterium duurzaamheid: wat		
CO2-prestatieladder/ambitieniveau	136	
Duurzaam uitvoeren opdracht	190	
Duurzaam resultaat	123	
Onbekend	40	

Diverse aanbestedende diensten vragen meer dan 1 duurzaam gunningscriterium uit

DUURZAME GUNNINGSCRITERIA 2019, 2018, 2017, 2016 (ABSOLUTE GETALLEN)

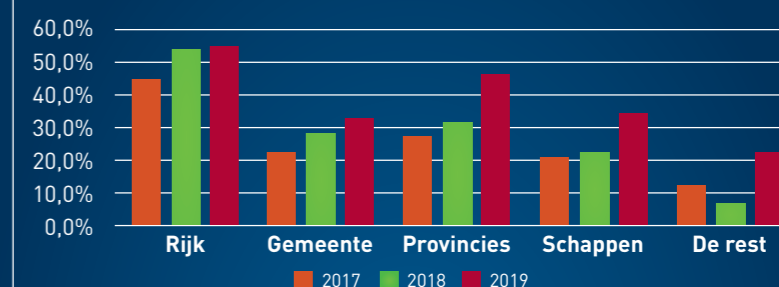

- In 2019 werd in 35,2% van alle aanbestedingen gegund op duurzaamheid. Positief is de stijging van het percentage aanbestedingen met deze criteria in 2019 ten opzichte van 2018 (26,9%) en 2017 (23,3%). Desondanks paste nog steeds een ruime meerderheid 64,8% van de openbare aanbestedingen géén duurzame gunningscriteria toe!
- Het meest (190 keer) werd gegund op duurzame uitvoering, met als focus beperking van CO2-uitstoot. Vaak als onderdeel van een plan van aanpak, waarin diverse BLVC¹-aspecten aan bod komen.
- Positief is de stijging van het aantal aanbestedingen dat gunt op een duurzaam resultaat van 72 naar 123 keer. Vooral gemeenten (59 van de 123) vragen hierom. Vaak betreft dit een energie- of duurzaamheidslabel voor een gebouw of MKI waarde voor een infrawerk.
- De CO2-prestatieladder is niet langer het belangrijkste duurzame gunningscriterium bij het Rijk. Rijkswaterstaat vraagt weliswaar consequent de CO2-prestatieladder uit, maar haar gewicht op de uitslag wordt overschaduwd door het gunningscriterium MKI. ProRail past naast de CO2-prestatieladder inhoudelijke duurzaamheidscriteria toe, maar in veel mindere mate. Het Rijksvastgoedbedrijf vraagt regelmatig circulariteit uit.

DUURZAME GUNNINGSCRITERIA NAAR OPDRACHTGEVER

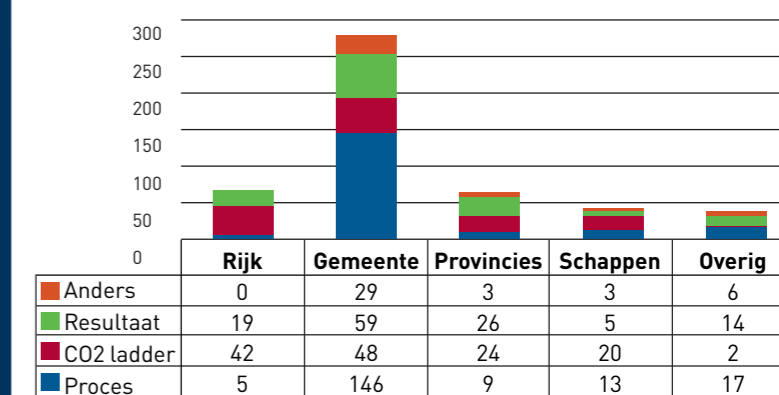
Onderstaande grafiek geeft per opdrachtgever het aandeel aanbestedingen weer met duurzame gunningscriteria.

% DUURZAAME GUNNINGSCRITERIA NAAR AANBESTEDER

Onderstaande grafiek geeft het absolute aantal en de categorie van de toegepaste duurzame gunningscriteria weer. In absolute zin vinden de meeste openbare aanbestedingen plaats in gemeenten. Dat is goed terug te zien in de grafiek.

TOTAAL AANTAL DUURZAME GUNNINGSCRITERIA 2019

- Van de opdrachtgevers passen de Rijksdiensten in 2019 duurzame gunningscriteria procentueel het vaakst toe (55,2%), meestal de CO2-Prestatieladder (42 keer). Het rijk gunde 19 maal op duurzaam resultaat.
- Gemeenten passen in 2019 in 33,3% van hun aanbestedingen duurzame gunningscriteria toe. Zij pasten 59 keer een duurzaam resultaat toe als gunningscriterium, 48 keer de CO2-prestatieladder en maar liefst 146 keer een gunningscriterium voor het duurzaam uitvoeren van een project.
- Provincies passen in 2019 in 46,7% van hun aanbestedingen duurzame gunningscriteria toe. Meestal de CO2 prestatieladder (24 keer) of een duurzaam resultaat (26 keer).
- Waterschappen passen in 2019 in 34,7% van hun aanbestedingen duurzame gunningscriteria toe. Meestal de CO2 prestatieladder (20 keer). Er werd 13 keer gegund op het duurzaam uitvoeren van een project. gunningscriterium voor het duurzaam uitvoeren van een project.

WEGINGSFACTOR DUURZAME GUNNINGSCRITEIA

Duurzame gunningscriteria hebben meer effect naarmate ze zwaarder wegen bij het vaststellen van de beste prijs-kwaliteitverhouding. Hoe zwaarder de weging, hoe groter de prikkel voor bedrijven om (nog) verder te innoveren.

Niet voor alle duurzame gunningscriteria is te achterhalen wat de wegingsfactor was, sommige aanbestedende diensten maken dit helaas niet kenbaar. In 2019 was van 304 duurzame gunningscriteria de wegingsfactor bekend. Daarom telt onderstaand overzicht niet op tot het totaal van 423 openbare aanbestedingen waar in 2019 is gegund op duurzaamheid. Onderstaande tabel geeft het overzicht van 2017 t/m 2019:

GUNNINGSCRITEIA / WEGINGSFACTOR	2017	2018	2019
Minder dan 15% Minder dan € 100.000	129 (64%)	115 (59%)	135 (44%)
15% - 40% € 100.000 - € 500.000	65 (32%)	48 (24%)	120 (40%)
Meer dan 40% Meer dan € 500.000	7 (3.5%)	34 (17%)	49 (16%)

Bij 119 aanbestedingen met een duurzaam gunningscriterium was in 2019 de weging onbekend.

In het grootste percentage (44%) van de gunningscriteria woog deze voor minder dan 15% mee. Dit is een forse verbetering ten opzichte van 2018 (59%) en 2017 (64%).

Ten opzichte van 2018 zien we in 2019 een flinke toename van het aantal gunningen tussen 15%- 40% en €100.000 - €500.000. Het aantal gunningen dat voor <40% of €500.000 meetelde nam procentueel met 1% af.

ONDERHOUD IN MODERNE CONTRACTEN

Het toevoegen van een meerjarige onderhoudsopgave – waarbij de opdrachtnemer zowel ontwerp als uitvoering en vaak ook onderhoud verzorgt – stimuleert het maken van doordachte keuzes. Bij veel moderne contracten met een onderhoudsopgave heeft de opdrachtnemer evenveel belang bij het slagen van een project als de opdrachtgever. De opdrachtnemer blijft vaak langjarig verantwoordelijk.

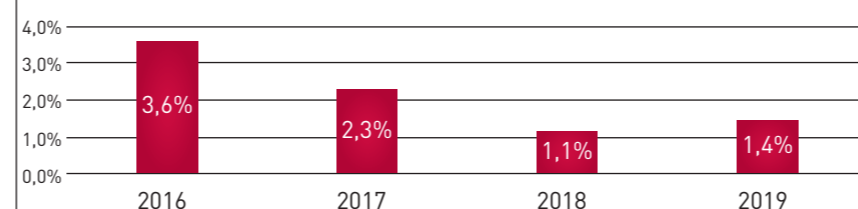
Dit vergroot de kans op een succesvolle duurzame samenwerking.

	Totaal	%
ONDERHOUD IN MODERNE CONTRACTEN IN 2019	17	1,4%
Infra	2	0,2%
B&U	15	5,5%

- In 2019 was bij slechts 17 opdrachten sprake van een meerjarige onderhoudsopgave in een modern contract, 1,4% van het totaal aantal aanbestedingen. In de B&U werd het vaker (5,5%) toegepast dan in de Infra (0,2%).

- Sinds 2016, waar in 3,6% van de aanbestedingen sprake was van onderhoud in een modern contract, is het percentage teruggelopen naar slechts 1,4% in 2019.
- Het totale aantal moderne contracten (met en zonder meerjarig onderhoud) nam tussen 2019 en 2016 af van 311 tot 200. De terugval in aantal moderne contracten in 2017 en 2018 zet zich door in de B&U, waar het bouwteam aan populariteit won, het aantal moderne contracten in de infrasector stijgt licht. Dat maakt het des te opmerkelijker dat meerjarig onderhoud zo weinig wordt meegenomen in de Infra.

MEERJARIG ONDERHOUD IN MODERNE CONTACTEN

AANTAL MODERNE CONTRACTEN (MET EN ZONDER MEERJARIG ONDERHOUD)

	B&U	Infra	Totaal
2016	115	196	311
2017	101	146	247
2018	85	120	205
2019	65	135	200

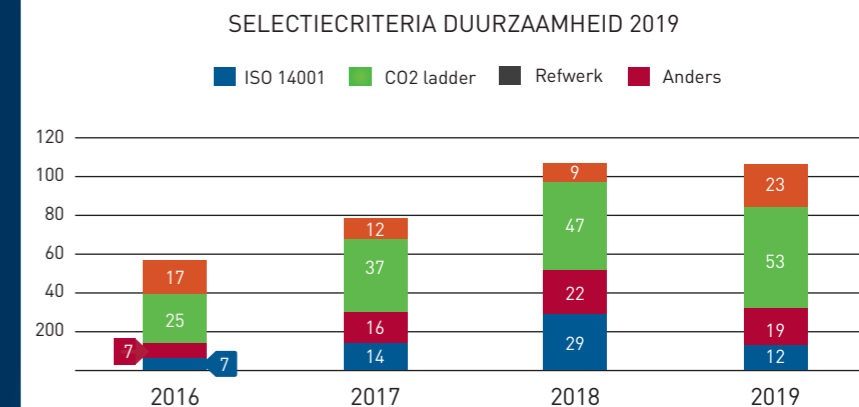
SELECTIECRITERIA DUURZAAMHEID

Selectiecriteria worden toegepast bij niet-openbare procedures. In deze procedures mag iedereen meedoen, maar beperkt de aanbestedende dienst het aantal inschrijvers om de kosten proportioneel te houden. De selectiecriteria zijn bedoeld voor het maken van een objectieve keuze van gegadigde bedrijven. Met alleen een selectie criterium duurzaamheid kunnen bedrijven zich met een duurzame oplossing niet onderscheiden.

	Totaal	%
SELECTIECRITERIA DUURZAAM 2019	97	8,10%
Infra	30	3,20%
B&U	67	24,30%
SELECTIECRITERIA DUURZAAM: WAT		
CO2-prestatieladder	19	
ISO-14001	12	
Duurzame referentiewerken	53	
Visie	14	

Totaal 98; een aanbesteder stelde meer dan 1 selectie criterium

SELECTIECRITERIA DUURZAAMHEID IN 2019, 2018, 2017, 2016 (ABSOLUTE AANTALLEN)

MINIMUMEISEN DUURZAAMHEID

Minimumeisen aan een onderneming bepalen wie mag deelnemen aan een openbare aanbesteding en wie niet. Hoewel een minimumeis wordt geacht in proportioneel verband te staan met de aard en omvang van de opdracht, is er vaak geen direct verband tussen duurzaamheid in de opdracht en een ISO 14001 certificaat of een trede op de CO2-prestatieladder. Uitzondering hierop vormt de minimumeis van een duurzaam referentiewerk. In 2019 werd dat 29 keer gevraagd.

MINIMUMEISEN DUURZAAMHEID IN 2019	Totaal	%
Minimumeisen duurzaamheid	215	17,9%
Infra	171	18,4%
B&U	44	16,0%
Minimumeisen duurzaamheid: wat		
CO2-prestatieladder	79	
ISO 14001	118	
Duurzame referentiewerken	29	
Overig	8	

Diverse aanbestedende diensten vragen meer dan 1 minimumeis duurzaamheid.

- In 2019 werd in 17,9% van alle openbare aanbestedingen een minimumeis duurzaamheid gesteld. Dit was meer dan in 2018 (13,2%) en 2017 (10,7%).
- Alleen bij de minimumeis van een duurzaam referentiewerk is er een direct verband met de daadwerkelijke opdracht. In 29 aanbestedingen werd dit als minimumeis gesteld.
- Het voorschrijven van minimale vereisten doet eerder afbreuk aan de duurzaamheidsambities dan zij eraan bijdraagt. Als laagste prijs het zwaarst weegt in de gunning, dan is de kans groot dat opdrachtnemers minimale duurzaamheidseisen zo goedkoop mogelijk in plaats van zo goed mogelijk uitvoeren.